

Рівненський державний гуманітарний університет
(повне найменування закладу вищої освіти)

Кафедра екології, географії та туризму

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК 08 Проблеми розвитку геосфер Землі

(шифр і назва навчальної дисципліни)

спеціальність **014.07 Середня освіта (Географія)**

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма **Середня освіта (Географія)**

(назва спеціалізації)

інститут, факультет **психолого-природничий**

(назва інституту, факультету)

2021 – 2022 навчальний рік

Робоча програма _____ Проблеми розвитку геосфер Землі _____ для здобувачів
(назва навчальної дисципліни)
другого (магістерського) рівня вищої освіти

за спеціальністю / освітньою програмою 014.07 Середня освіта. Географія / Середня освіта.
Географія

Мова навчання українська

Розробники: Лико Д.В., зав. кафедри екології, географії та туризму, доктор
сільськогосподарських наук, професор;

_____
_____
_____
_____

(автори, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри екології, географії та туризму

Протокол від « ____ » _____ 20 ____ року № ____

Завідувач кафедри _____
(підпис)

(Лико Д.В.)
(прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету / інституту

психолого- природничого

Протокол від « ____ » _____ 20 ____ року № ____

Голова навчально-методичної комісії _____
(підпис)

(Сяська І.О.)
(прізвище та ініціали)

_____, 20 ____ рік

_____, 20 ____ рік

Вступ (загальні положення)

Робоча програма навчальної дисципліни «Проблеми розвитку геосфер Землі» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта. Географія» для підготовки студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014.07 «Середня освіта. Географія».

При розробці робочої програми враховано «Положення про робочу програму навчальної дисципліни», яке розроблено та введено в дію рішенням Вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету від «31» жовтня 2019 р., протокол №9.

Робоча програма є нормативним документом, за своїм змістом визначає компетентності, якими повинен володіти здобувач вищої освіти.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів — 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Вибіркова ВК 08	Вибіркова ВК 08
Модулів — 1	Спеціальність: 014.07 Середня освіта. Географія	Рік підготовки:	
Змістових модулів — 3		2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання <u>не передбачено</u> (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин — 90		1-й	1-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних — 4,5 самостійної роботи студента — 6,5	Другий (магістерський) рівень вищої освіти	14 год.	4 год.
		Практичні роботи	
		16 год.	4 год.
		Лабораторні роботи	
		-	-
		Самостійна робота студента	
		60 год.	82 год.
		Індивідуальні завдання: -	
	Вид контролю: залік	Вид контролю: залік	
Дисципліни, що були вивчені раніше: Глобальні проблеми сучасності; Сучасні концепції географічної науки і освіти; Географічний простір Землі.			

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить для денної форми навчання — 40/60 %

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Проблеми розвитку геосфер Землі» є вивчення складу, будови, властивостей оболонки Землі

Завдання дисципліни «Проблеми розвитку геосфер Землі» полягає в ознайомленні з особливостями окремих геосфер; геофізичними методами дослідження; зовнішніми оболонками Землі; основними етапами розвитку географічної оболонки.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми «Середня освіта (географія)» студенти повинні володіти наступними **компетентностями**:

загальними:

- **ЗК 2.** Знання і розуміння предметної області та розуміння професії;
- **ЗК 3.** Здатність до абстрактного та аналітичного мислення й генерування ідей.

спеціальними (фаховими):

- ФК 1.** Здатність продемонструвати знання і розуміння сучасних теоретичних та методологічних основ географії, а також методик викладання географії у старшій школі;
- ФК 3.** Здатність демонструвати загальну структуру географічної науки на основі взаємозв'язку основних учень про будову географічної оболонки Землі, стратегію сталого розвитку, фізико-географічні особливості материків і океанів, про соціально-економічний розвиток України, країн та регіонів світу;
- ФК 5.** Здатність належно використовувати географічну термінологію, ефективно і вільно передавати географічні ідеї, принципи і теорії письмовими, усними та візуальними засобами;
- ФК 8.** Здатність до застосування та інтегрування знань і розумінь споріднених педагогічних, природничо-географічних та суспільно-географічних напрямів, спеціалізацій;

3. Програмні результати навчання

- **ПРН 1.** Знати та розуміти внутрішню структуру географії, її предмет дослідження, місце і зв'язки в системі наук, володіти інформацією про досягнення географії для кожного етапу освітнього процесу з урахуванням дидактичних принципів і особливостей учнів;
- **ПРН 3.** Уміти описувати основні механізми функціонування природних і суспільних географічних систем, окремих її компонентів, класифікувати зв'язки і залежності між компонентами, уміти визначати причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються у просторових системах, абстрактно та аналітично мислити, генерувати ідеї;
- **ПРН 6.** Знати базовий поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат конкретних галузей географії (у тому числі й на іноземній мові), їх теоретичні й емпіричні досягнення в природничій та суспільній географії, порівнювати різні погляди на проблемні географічні питання;
- **ПРН 12.** Доносити результати власного дослідження із використанням різних способів презентації педагогічних, географічних моделей, включно з картографічним методом, його принципами та правилами.

4. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Поняття про геосферу.

Тема 1. Будова та основні визначення геосфери.

Склад, походження розвитку Землі. Вивчення природних процесів формування і розвитку геосфер.

Тема 2. Закономірності географічної оболонки.

Поняття про географічну оболонку. Основні закономірності: цілісність, ритмічність та зональність широтна й висотна. Кругообіг речовин та енергії в природі.

Змістовий модуль 2. Склад та межі географічної оболонки.

Тема 3. Взаємозв'язок компонентів географічної оболонки.

Сфери географічної оболонки: атмосфера, літосфера, гідросфера та біосфера. Склад географічної оболонки – породи, вода, повітря, рослинний, тваринний світ та ґрунт. Межі оболонок Землі.

Змістовий модуль 3. Зовнішні оболонки Землі.

Тема 4. Вивчення атмосфери та гідросфери.

Склад, будова атмосфери як зовнішньої газової оболонки Землі. Склад, будова гідросфери як зовнішньої водної оболонки Землі.

Тема 5. Вивчення літосфери, біосфери та ноосфери.

Склад, будова літосфери як верхньої твердої оболонки Землі, межі літосфери. Поняття про біосферу та ноосферу. Взаємодія атмосфери з літосферою та біосферою.

Тема 6. Сучасний етап розвитку географічної оболонки.

Поняття про антропосферу. Взаємозалежність складових географічної оболонки та її вплив на діяльність людини.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1.						
Змістовий модуль 1. Поняття про геосферу						
Тема 1 <i>Будова та основні визначення геосфери</i>	10	2	2	-	-	6
Тема 2 <i>Закономірності географічної оболонки</i>	10	2	2	-	-	6
Разом за змістовим модулем 1.	20	4	4	-	-	12
Змістовий модуль 2. Склад та межі географічної оболонки						
Тема 3 <i>Взаємозв'язок компонентів географічної оболонки</i>	13	4	-	-	-	9
Разом за змістовим модулем 2.	13	4	-	-	-	9
Змістовий модуль 3. Зовнішні оболонки Землі						
Тема 4 <i>Вивчення атмосфери та гідросфери</i>	12	2	4	-	-	6
Тема 5 <i>Вивчення літосфери, біосфери та ноосфери</i>	27	2	4	-	-	21
Тема 6 <i>Сучасний етап розвитку географічної оболонки</i>	18	2	4	-	-	12
Разом за змістовим модулем 3.	57	6	12	-	-	39
Усього годин	90	14	16	-	-	60

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	заочна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1.						
Змістовий модуль 1. Поняття про геосферу						
Тема 1 <i>Будова та основні визначення геосфери</i>	10	1	1	-	-	8
Тема 2 <i>Закономірності географічної оболонки</i>	8	-	-	-	-	8
Разом за змістовим модулем 1.	18	1	1	-	-	16
Змістовий модуль 2. Склад та межі географічної оболонки						
Тема 3 <i>Взаємозв'язок компонентів географічної оболонки</i>	13	1	-	-	-	12
Разом за змістовим модулем 2.	13	1	-	-	-	12
Змістовий модуль 3. Зовнішні оболонки Землі						
Тема 4 <i>Вивчення атмосфери та гідросфери</i>	9	-	1	-	-	8
Тема 5 <i>Вивчення літосфери, біосфери та ноосфери</i>	29	-	1	-	-	28
Тема 6 <i>Сучасний етап розвитку географічної оболонки</i>	21	2	1	-	-	18
Разом за змістовим модулем 3.	59	2	3	-	-	54
Усього годин	90	4	4	-	-	82

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		д/ф	з/ф
1	Вивчити будову та склад Землі	2	
2	Вивчити широтну та висотну зональність	2	
3	Охарактеризувати будову і склад атмосфери	2	
4	Охарактеризувати гідросферу як географічну оболонку	2	
5	Охарактеризувати літосферу як географічну оболонку	2	
6	Охарактеризувати біосферу як географічну оболонку	2	
7	Вивчити роль атмосфери на навколишнє середовище	2	
8	Вивчити розвиток географічної оболонки на сучасному етапі	2	
Разом		16	

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		д/ф	з/ф
1	Висвітлення поняття геосфери різними науковцями	3	4
2	Походження та етапи розвитку Землі	3	4
3	Описати кругообіг речовин та енергії в природі	3	4
4	Надати повну інформацію про географічну оболонку	3	4
5	Формування та розвиток геосфер	3	4
6	Роль порід, води, повітря у формуванні складу географічної оболонки	3	4
7	Роль рослин, тварин та ґрунту у формуванні складу географічної оболонки	3	4
8	Атмосфера як зовнішня газова оболонка Землі	3	4
9	Гідросфера як водна оболонка Землі	3	4
10	Літосфера тверда оболонка Землі	3	4
11	Біосфера як жива оболонка Землі	3	4
12	Вплив атмосфери на гідросферу та літосферу	3	4
13	Взаємозв'язок біосфери з зовнішніми оболонками Землі	3	4
14	Взаємозв'язок біосфери атмосферою	3	4
15	Взаємозв'язок біосфери гідросферою	3	4
16	Взаємозв'язок біосфери літосферою	3	4
17	Взаємозалежність складових географічної оболонки Землі	3	4
18	Вплив географічної оболонки на діяльність людини	3	4
19	Дати аналіз поняття про антропосферу	3	4
20	Описати вплив антропосфери на довкілля	3	6
Разом		60	82

8. Індивідуальні завдання: Не заплановано

9. Методи навчання.

- МН1 –словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
МН2 –практичний метод (практичні заняття);
МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування);
МН5 –відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
МН6 –самостійна робота (проблемний, частково-пошуковий метод);

10. Методи оцінювання.

- МО2 –усне або письмове опитування ;
МО8 – презентації та виступи на наукових заходах;
МО9 – захист практичних робіт;
МО10 –залік.

11. Критерії оцінювання результатів навчання. Визначити за допомогою якісних критеріїв мінімальний пороговий рівень оцінки і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку. Зазначити використовувану числову (рейтингову) шкалу.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90–100	A	зараховано
82–89	B	
74–81	C	
64–73	D	
60–63	E	
35–59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Контроль за процесом засвоєння студентами курсу та якістю знань здійснюватиметься у ході поточного та підсумкового контролю. Оцінювання знань студентів здійснюється за 100 бальною шкалою. Поточний контроль передбачає перевірку знань студентів у ході практичних занять, усні відповіді, виконання презентацій, виконання навчально-дослідних завдань, перевірка письмових завдань зошита самостійної підготовки.

У процесі поточного контролю студенти можуть набирати до 100 балів.

Робота студентів на практичних заняттях оцінюється за п'ятибальною шкалою. 3 бали – «задовільно», 4 – «добре», 5 – «відмінно».

Змістовий модуль завершується проведенням модульного контролю. Він може проводитися у формі усного опитування чи письмового виконання.

Поточне тестування та самостійна робота						Заг. кільк. балів	
Модуль 1							
Змістовий модуль							
ЗМ 1		ЗМ 2		ЗМ 3		100	
T1	T2	T3		T4	T5		T6
10	10	10		12	16		12
Модульний контроль - 10		Модульний контроль - 10		Модульний контроль - 10			

13. Методичне забезпечення

1. – Програма з курсу «Проблеми розвитку геосфер Землі».
2. Конспекти лекцій та навчальні посібники.
3. Підручники та їх електронні форми.
4. Інформаційні ресурси.
5. Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи студентів.

14. Питання для підготовки до підсумкового контролю

1. Склад, походження розвитку Землі.
2. Вивчення природних процесів формування і розвитку геосфер.
3. Висвітлення поняття геосфери різними науковцями.
4. Поняття про географічну оболонку.
5. Основні закономірності: цілісність, ритмічність та зональність широтна й висотна.
6. Описати кругообіг речовин та енергії в природі.
7. Сфери географічної оболонки.
8. Межі оболонок Землі.
9. Атмосфера як зовнішня газова оболонка Землі.
10. Гідросфера як водна оболонка Землі.
11. Літосфера тверда оболонка Землі.
12. Біосфера як жива оболонка Землі.
13. Склад географічної оболонки.
14. Поняття про антропосферу.
15. Взаємозалежність складових географічної оболонки та її вплив на діяльність людини.
16. Взаємозв'язок біосфери з зовнішніми оболонками Землі.
17. Взаємозв'язок біосфери атмосферою.
18. Взаємозв'язок біосфери г гідросферою.
19. Взаємозв'язок біосфери літосферою.
20. Вплив географічної оболонки на діяльність людини.

21. Взаємозалежність складових географічної оболонки Землі.
22. Дати аналіз поняття про антропосферу.
23. Описати вплив антропосфери на довкілля.
24. Роль атмосфери на навколишнє середовище.
25. Розвиток географічної оболонки на сучасному етапі

15. Рекомендована література

Основна:

1. Багров М.В. Землезнавство / М.В. Багров, В.О. Боков, І.Г. Черваньов. – К.: Либідь, 2000. – 463 с.
2. Вальчук-Оркуша О.М. Загальне землезнавство. Гідрологія / О.М. Вальчук-Оркуша. – Вінниця: Едельвейс, 2010. – 267 с.
3. Воловик В. М. Загальне землезнавство: практикум (літосфера, біосфера, географічна оболонка, розвиток географічної науки): навчальний посібник / В.М. Воловик. – Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2007. – 144 с.
4. Волошин І.І. Загальне землезнавство: навчальний посібник для вузів / І.І. Волошин. – Ніжин: Видавництво Ніжинського педагогічного університету імені М. Гоголя, 2002. – 294 с.
5. Волошин І.І. Загальне землезнавство: практикум / І.І. Волошин, А.Є. Уварова. – К.: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2000. – 238 с.
6. Дзюбайло А.Г. Загальне землезнавство: підручник / А.Г. Дзюбайло, С.С. Монастирська, М.Р. Досвідчинська. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2013. – 246 с.
7. Коротун І.М. Загальне землезнавство: навч. посібник / І.М. Коротун. – Рівне, ДІВА, 2013. – 308с.
8. Лясота О.Л. Словник термінів загального землезнавства / О.Л. Лясота, Д.Н. Плахтій. – Кам'янець-Подільський, «ПП «Медобори-2006», 2011. – 144 с.
9. Мельнійчук М.М. Загальне землезнавство: методичні рекомендації до практичних занять / М.М. Мельнійчук, Ю.В. Білецький. – Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2010. – 112 с.
10. Мольчак Я.О. Загальне землезнавство / Я.О. Мольчак, Л.В. Ільїн. Луцьк: «Вежа», 2015. – 232с.
11. Олійник Я.З. Загальне землезнавство / Я.З. Олійник, Р.Л. Федорищак, П.Т. Шищенко. – К.: Знання-Прес, 2003. – 247 с.
12. Рельєф України: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. В.В. Стецюка. – К.: Видавничий дім «Слово», 2010. – 688 с.
13. Савчук, Р.І. Загальне землезнавство з основами краєзнавства: практикум / Р. І. Савчук. – Суми: Університетська книга, 2015. – 184 с.
14. Топчієв О.Г. Методологічні засади географії: підручник / О.Г. Топчієв, Д.С. Мальчикова, І.О. Пилипенко, В.В. Яворська. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2020. – 366 с.
15. Топчієв О.Г. Предметна область географії та її сучасні трансформації / О.Г. Топчієв // Укр. геогр. журн. – 2016. – №1. – С. 64-69

Допоміжна:

1. Вижва С.А. Геофізичний моніторинг небезпечних геологічних процесів /С.А. Вижва. К., 2004. 23 с.
2. Інженерна геологія. Механіка ґрунтів, основи і фундаменти: Підручник / М. Л. Зоценко, В. І. Коваленко, А. В. Яковлев, О. О. Петраков, В. Б. Швець, О. В. Школа, С. В. Біда, Ю. Л. Винников. Полтава: ПНТУ, 2003. 446 с.: іл

3. Екологічна геологія: підручник. / За ред. д.г.-м.н. М.М. Коржнева Київ: ВПЦ „Київський університет”. 2005. 257 с.
4. Земельний кодекс України. Зі змінами та доповненнями станом на 1 січня 1998р., К.: Право, 1998. 42 с.
5. Положення про державний моніторинг навколишнього природного середовища: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 вересня 1993 р. № 785.
6. Положення про моніторинг земель: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 1993 р. № 661.
7. Клименко М. О. Моніторинг довкілля : підручник / Клименко М. О., Прищепа А. М., Вознюк Н. М. К. : Академія, 2006. 360 с.
8. Крайнюков О. М. Моніторинг довкілля: підручник / О. М. Крайнюков. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2009. - 176 с.
9. Положення про затвердження Порядку організації та проведення моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 9 березня 1999р. № 343.
10. Програма поліпшення якості базових спостережень за забрудненням та моніторингу навколишнього природного середовища. Наказ міністерства екології та природних ресурсів України № 57 від 18 лютого 2002р.
11. Постанова КМУ від 05.12.2007 № 1376 "Про затвердження Державної цільової екологічної програми проведення моніторингу навколишнього природного середовища 12. Чебанов А.В., Лупан Ю.Т., Таранов В.Г. Основи геології і гідрогеології. – К., 1993.

Робоча програма _____

(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями)

на 20__-20__ навчальний рік на засіданні кафедри екології, географії та туризму

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від “___” _____ 20__ року № ____

Завідувач кафедри _____ (_____)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету

Протокол від “___” _____ 20__ року № ____

Голова навчально-методичної комісії _____ (_____)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Робоча програма _____

(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями)

на 20__-20__ навчальний рік на засіданні кафедри _____

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від “___” _____ 20__ року № ____

Завідувач кафедри _____ (_____)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету

Протокол від “___” _____ 20__ року № ____

Голова навчально-методичної комісії _____ (_____)

(підпис)

(прізвище та ініціали)